

- *Дистанційне зондування Землі у розв'язанні геоecологічних проблем України: сучасний стан і перспективи (доповідач — член-кореспондент НАН України М.О. Попов)*
- *Правова політика як складова євроінтеграційної політики України: виклики, загрози, перспективи (доповідач — доктор юридичних наук, академік НАПрН України Н.М. Оніщенко)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

15 травня 2024 року

Засідання Президії НАН України 15 травня 2024 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь директора Державної установи «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України» члена-кореспондента НАН України **Михайла Олексійовича Попова** про сучасний стан і перспективи використання дистанційного зондування Землі у розв'язанні геоecологічних проблем України (стенограму див. на с. 43).

Основними напрямками зазначених досліджень є створення нових наукових методів і технологій комп'ютерного оброблення та інтерпретації аерокосмічних даних, розроблення методології супутникового геоecомоніторингу природних і антропогенних об'єктів тощо. Науково-технічна складова передбачає методичний супровід усіх ланок спостережень — від оперативної оцінки екологічного стану об'єктів до вироблення рекомендацій щодо прийняття конкретних управлінських рішень.

Актуальність ДЗЗ-досліджень визначається передусім прогнозами впливу глобальних кліматичних змін, збільшенням ризиків природно-техногенних небезпек різних масштабів та тривалими воєнними діями на території України. Створене фахівцями Наукового центру аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України теоретичне та методичне підґрунтя відкриває можливості для комплексного застосування космічних і наземних інформаційних систем у геоecологічних дослідженнях об'єктів літосферного, гідросферного й атмосферного середовищ.

Сьогодні розробки фахівців Академії розвиваються у кількох актуальних практичних напрямках, пов'язаних з екологічною, соціально-економічною та кліматичною сферами. Формування теоретико-методологічної основи для оцінювання ризиків негативних змін навколишнього середовища дало змогу

обґрунтувати, розробити та впровадити низку конкретних заходів щодо запобігання загрозам різного характеру та масштабу.

Зокрема, одним з актуальних практичних впроваджень, заснованих на сучасних технологіях, стало застосування безпілотних літальних апаратів для моніторингу природних процесів, об'єктів навколишнього середовища і визначення їхніх геоecологічних характеристик (оцінка стану антропогенно порушених земель та вразливості ландшафтно-кліматичних зон України до кліматичних змін).

Як приклади успішного застосування розроблених методичних продуктів можна навести впровадження системи оцінювання пожежної небезпеки та відповідних ризиків для ландшафтних одиниць локального (заторфовані заплави) та регіонального (гірські території) рівнів за супутниковими і наземними даними; системи прогнозування на основі розробленої геоінформаційної бази динаміки зсувних процесів, зокрема в Придніпровській зсувній зоні в межах м. Київ та в районі Канівського водосховища; рекомендацій щодо раціонального містобудування для урбанізованих територій з урахуванням впливу антропогенних факторів, теплових характеристик та ін.

В обговоренні доповіді взяли участь провідний науковий співробітник відділу аерокосмічних досліджень в геології і геоecології ДУ «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук Національної академії наук України» кандидат геологічних наук В.Є. Філіпович; президент ГО «Всеукраїнська картографічна асоціація» доктор географічних наук Ростислав Сосса; державний експерт управління з питань екологічної та енергетичної безпеки служби з питань економічної безпеки Ради національної безпеки і оборони України доктор технічних наук Сергій Чумаченко; академік-секретар Відділення наук про Землю НАН України, директор Інституту геохімії, мінералогії та рудотворення ім. М.П. Семененка НАН України академік НАН України О.М. Пономаренко; віцепрезидент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України ака-

Виступ члена-кореспондента НАН України Михайла Олексійовича Попова

демік НАН України В.Г. Кошечко; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев; перший віцепрезидент НАН України академік НАН України В.П. Горбулін; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків.

* * *

Далі було заслухано доповідь заступника директора з наукової роботи Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України доктора юридичних наук, академіка НАПрН України **Наталії Миколаївни Оніщенко** про правову політику як складову євроінтеграційної політики України (докладніше див. на с. 51).

Після повномасштабного російського вторгнення в Україну постала низка принципово нових викликів у правовій сфері. Правова політика є однією зі складових державної політики України і національної безпеки, в якій можна виокремити найактуальніші проблеми, зокрема щодо євроінтеграційного курсу України. Одним із викликів для України є адаптація законодавства України до права Європейського Союзу в умовах сьогодення та повоєнного відновлення. Європейська комісія сформулю-

Виступ доктора юридичних наук, академіка НАПрН України Наталії Миколаївни Оніщенко

вала своє бачення повоєнного відновлення як системного процесу, що передбачає відбудову, модернізацію держави, проведення широкого спектра євроінтеграційних реформ та підтримку середньострокового розвитку економіки та суспільства. Важливими складовими адаптації є збільшення інституційної спроможності органів влади, а також використання інтеграційних механізмів права ЄС для повоєнного відновлення України з урахуванням принципів та стандартів Європейського Союзу.

У проблематиці правової політики одне з чільних місць посідає право людини на мир. Важливого значення набувають питання, пов'язані з конституційною модернізацією, яка неможлива без гарантування права людини на мир. Саме тому право на мир має здобути «статус конституційного закріплення».

Генеральна Асамблея ООН вперше визнала право на мир у 1978 р. у Декларації про підготовку суспільств до життя в мирі.

Сьогодні проблематику права на мир науковці розробляють насамперед у контексті міжнародного права, яке у своїй структурі містить значну кількість правових норм, спрямованих на обмеження застосування військової сили під час вирішення міжнародних конфліктів та впровадження у суспільну практику принципу мирного врегулювання міждержавних спорів. Сучасний концепт права людини на мир ґрун-

тується саме на доктрині міжнародного права, яка містить кілька універсальних принципів його практичного забезпечення, зокрема принципи незастосування сили та погрози силою, вирішення міжнародних спорів мирними засобами, невтручання у внутрішні справи держав, рівності та самовизначення народів, територіальної цілісності держав тощо.

Право на мир можна розглядати як найважливіший правовий інститут, навколо якого об'єднуються всі інші права і свободи людини, зокрема й право на життя. Суттєвою складовою, яка відіграє пріоритетну роль у сучасних процесах державотворення, є вдосконалення змісту і функціонального спрямування правової системи в контексті забезпечення і захисту прав людини.

Ще однією актуальною проблемою у зазначеній площині є правове забезпечення державної ветеранської політики. Форми здійснення ветеранської політики є окремим питанням, оскільки такого досвіду немає у світовій практиці.

У контексті адаптаційних механізмів великого значення набуває практика українського нормопроєктування. Сьогодні назріла нагальна необхідність створення єдиного центру планування і вивчення нормопроєктувальної діяльності.

Формування та розвиток системи правової політики як складової євроінтеграційної політики України ставить важливі завдання перед науковцями установ юридичного профілю НАН України. Фахівці Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України вже опублікували низку фундаментальних праць: «Політико-правові механізми запобігання дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції» (2015), «Правовий вимір державної інформаційної політики України в умовах глобальних викликів» (2018), «Політичні та міжнародно-правові механізми деокупації та відновлення територіальної цілісності держави: світовий досвід і Україна» (2017), «Громадянське суспільство і держава: правові проблеми взаємодії в умовах модернізації та євроінтеграції України» (2021), «Правова доктрина

і державність: вектор взаємозв'язку» (2022), «Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва» (2023), «Парадигма правового регулювання в Україні: змістово-інструментальні виміри» (2023) та ін.

У 2022–2023 рр. для органів влади підготовлено пропозиції щодо актуалізації Національної стратегії у сфері прав людини; науково-правовий висновок щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації із правом Європейського Союзу)» праву ЄС та виконанню міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції; наукову записку «Право на мир в контексті воєнної агресії РФ».

В умовах сьогодення змінюється архітектура системи прав людини, в якій основним правом стає право людини на мир, що потребує належного підкріплення відповідними національними та міжнародними гарантіями.

В обговоренні доповіді взяли участь заступник керівника Департаменту з питань громадянства, помилування, державних нагород — керівник управління з питань помилування Офісу Президента України доктор юридичних наук Дмитро Журавльов; член Президії НАН України академік НАН України О.Л. Копиленко; віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України В.Л. Богданов; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтєв; директор ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України» член-кореспондент НАН України В.А. Устименко.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- обговорили питання про врахування пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок під час формування тематики наукових досліджень;

- погодили відтермінування виборів та продовження строку повноважень виконувача обов'язків директора Державної установи «Науково-інженерний центр радіогідроекологічних полігонних досліджень Національної академії наук України»;

- розглянули питання про складання й затвердження стратегічного плану розвитку та інвестиційного плану на середньострокову перспективу суб'єктами господарювання, що перебувають у віданні НАН України, та контроль за їх виконанням;

- оголосили конкурс на заміщення посади директора Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України;

- постановили створити Науково-координаційну раду з питань правотворчої діяльності при Президії НАН України, затвердили Положення про Науково-координаційну раду з питань правотворчої діяльності при Президії НАН України та визначили базовою установою Ради Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України.

Призначено:

- члена-кореспондента НАН України **Пошивалова Володимира Павловича** виконувачем обов'язків директора Інституту технічної механіки Національної академії наук України і Державного космічного агентства України.

Затверджено:

- кандидата геологічних наук **Ільєнка Володимира Анатолійовича** на посаді вченого секретаря Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України;

- кандидата соціологічних наук **Мариніч Ірину Вячеславівну** на посаді вченого секретаря Інституту соціології НАН України;

- директора Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України академіка НАН України **Жулинського Миколу Григоровича** головним редактором журналу «Слово і час».

Погоджено призначення:

- доктора філософії **Бондаря Сергія Олександровича** на посаду завідувача відділу інтелектуального управління Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України та МОН України;

- доктора біологічних наук **Козак Людмили Михайлівни** на посаду головного наукового співробітни-

ка Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України та МОН України;

- члена-кореспондента НАН України, доктора фізико-математичних наук **Селіванова Михайла Федоровича** на посаду завідувача відділу механіки руйнування матеріалів Інституту механіки імені С.П. Тимошенка НАН України;

- доктора економічних наук **Левковської Людмили Володимирівни** на посаду завідувача відділу природно-техногенної та екологічної безпеки Інституту демографії та проблем якості життя НАН України;

- доктора економічних наук **Сундука Анатолія Миколайовича** на посаду завідувача відділу екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу Інституту демографії та проблем якості життя НАН України;

- доктора соціологічних наук **Симончук Олени Володимирівни** на посаду завідувача відділу соціальних структур Інституту соціології НАН України;

- кандидата соціологічних наук **Жульєнкової Оксани Вадимівни** на посаду завідувача відділу методології та методів соціології Інституту соціології НАН України;

- доктора філологічних наук **Соколової Світлани Олегівни** на посаду завідувача відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- головного наукового співробітника Державної установи «Інститут енциклопедичних досліджень НАН України» доктора історичних наук **Купчинського Олега Антоновича** за багатолітню плідну невтомну працю, вагомі здобутки в галузі джерелознавства й архівознавства та значний особистий внесок у розвиток гуманітарних досліджень у Науковому товаристві імені Шевченка;

- завідувача кафедри Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника доктора філологічних наук **Хороба Степана Івановича** за багатолітню плідну творчу працю та значні особисті здобутки в галузі літературознавства;

- директора Національного інституту імені Оссолінських (м. Вроцлав, Республіка Польща) доктора історії **Лукаша Камінського** за вагомий внесок у розвиток українсько-польської співпраці та реалізацію проєктів зі збереження спільної культурної спадщини, що міститься у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника та Національному інституту імені Оссолінських.

Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» нагороджено:

- директора Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України члена-кореспондента НАН України **Заїменко Наталію Василівну** за багатолітню плідну працю вченого-біолога, організатора наукових досліджень і педагога, вагомий особистий внесок у розвиток агропромислового комплексу України та впровадження у виробництво досягнень аграрної науки, активне сприяння збереженню і захисту унікальних ботанічних колекцій, наукових об'єктів, що є національним надбанням України.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- завідувача лабораторії Інституту біоколоїдної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України доктора фізико-математичних наук **Лебовку Миколу Івановича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів — фахівців у галузі фізичної хімії;

- завідувача відділу Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України доктора філологічних наук **Сиваченко Галину Миколаївну** за багатолітню плідну працю вченого і організатора наукових досліджень та вагомий особистий внесок у розвиток української наукової школи порівняльного літературознавства.

Подякою НАН України відзначено:

- вченого секретаря Інституту скінтиляційних матеріалів Державної наукової установи «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» кандидата технічних наук **Дацька Юрія Миколайовича** за плідну творчу працю та значні здобутки в галузі отримання нових скінтиляційних матеріалів та вагомий особистий внесок у науково-організаційну діяльність інституту;

- співробітників Національного інституту імені Оссолінських (м. Вроцлав, Республіка Польща) — першого заступника директора Інституту доктора історії **Марека Мутора**; уповноваженого представника з питань міжнародної співпраці Інституту доктора культурології **Вікторію Маліцьку** — за вагомий внесок у розвиток українсько-польської співпраці та реалізацію проєктів зі збереження спільної культурної спадщини, що міститься у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника та Національному інституту імені Оссолінських.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- професора кафедри Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди доктора педагогічних наук **Грицьову Валентину Микола-**

ївну за багатолітню плідну працю та вагомий внесок у підготовку фахівців вищої кваліфікації у галузі педагогіки;

- завідувача сектору Інституту економіки промисловості НАН України доктора економічних наук **Підоричеву Ірину Юріївну** за багатолітню сумлінну наукову працю та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі інноваційної економіки;

- головного бухгалтера Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України та МОН України **Болотну Ніну Семівну** за багатолітню сумлінну працю, вагомий здобутки

у професійній діяльності та відповідальне ставлення до виконання посадових обов'язків і доручень керівництва;

- завідувача планово-виробничого відділу Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України та МОН України **Галицьку Тетяну Антонівну** за багатолітню сумлінну працю, вагомий здобутки у професійній діяльності та відповідальне ставлення до виконання посадових обов'язків і доручень керівництва.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик